

Udruženje sudija C. G.

Udruženje državnih tužilaca C.G

IZVJEŠTAJI

- STAVOVI SUDIJA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-
- STAVOVI TUŽILACA O PRAVOSUDNOM SISTEMU-
- STAVOVI GRAĐANA O POVJERENJU U PRAVOSUDNI SISTEM-

Podgorica , decembar 2018. godine

Građanska alijansa, Crna Gora
Decembar 2018. godine

Za izdavača
Boris Raonić

Koordinator programa
Zoran Vujičić

Autor izvještaja
Zoran Vujičić

Monitoring tim
Zoran Vujičić
Milan Radović
Aleksandra Vukčević
Boris Raonić
Kristina Četković

Lektura
Jelena Ristović

Prelom
Zoran Zola Vujačić

Sadržaj

I Uvod.....	4
II Istraživanje o stavovima sudija.....	5
III Istraživanje o stavovima tužilaca.....	14
IV Istraživanje građana o pravosuđu	22
V Zaključci i preporuke	30

I UVOD

Izveštaj koji se nalazi pred vama predstavlja šesto istraživanje koje realizujemo u saradnji sa Udruženjem sudija Crne Gore i Udruženjem državnih tužilaca Crne Gore kao jednu od kontinuiranih aktivnosti predviđenih Akcionim planom za poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava (tačka 1.1.5.6). Istraživanje pruža na uvid informacije koje su od značaja kako za čelne ljude u pravosuđu i državi tako i za same građane. Sa druge strane istraživanje pruža uvid u stavove sudija i tužilaca, uočavaju se evidentni problemi sa kojima se u svom radu suočavaju nosioci pravosudne funkcije.

Ključni ciljevi istraživanja su obuhvatili:

1. Mjerenje stavova sudija, tužilaca i građana o stanju u pravosuđu;
2. Mjerenje efikasnosti sudskog postupka sa više aspekata;
3. Definisane prioritete mjera za jačanje povjerenja javnosti u pravosudni sistem;
4. Mjerenje problema u sudstvu po određenim indikatorima;
5. Mjerenje stepena informisanosti građana o njihovim pravima u sudskim postupcima.

Istraživanje je realizovao petočlani monitoring tim Građanske alijanse u periodu od 01.11 – 01.12. 2018. god.

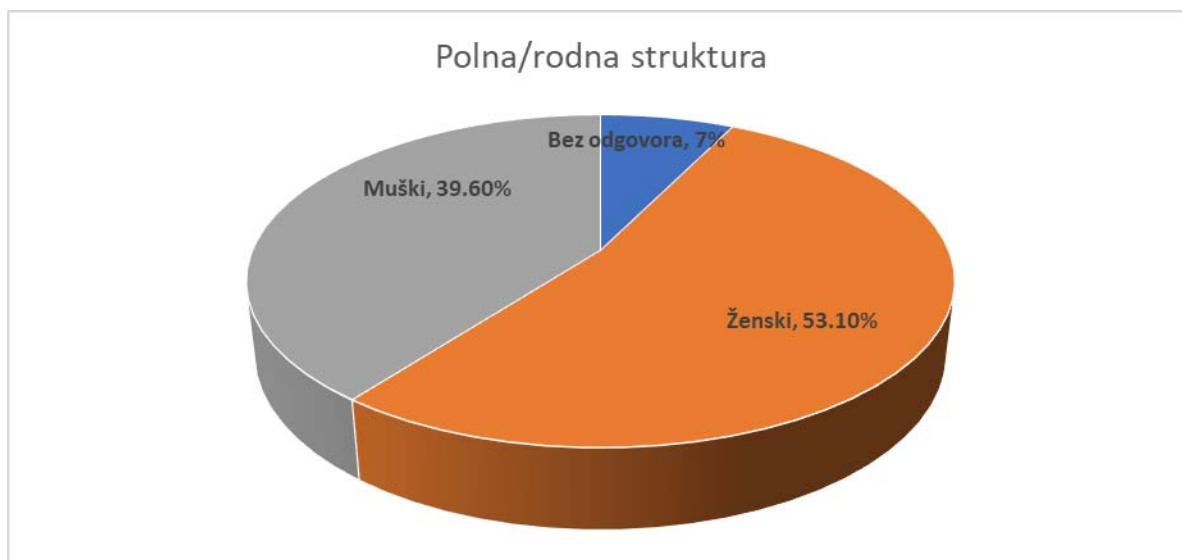
Zahvaljujemo se Udruženju tužilaca i Udruženju sudija na podršci i saradnji u realizaciju ovog istraživanja.

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA SUDIJA

U istraživanju je ove godine učestvovalo 245. sudija¹, što je malo manje od prošlogodišnjeg istraživanja (250).

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi (grafik 1) pokazuju da je u ovogodišnjem istraživanju učestvovalo 97 sudija muškog pola (39.6%) i 130 sudija ženskog pola (53.1%), dok 18 lica (7.3%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu. Starosna dob sudija koje su učestvovala u anketi se kreće u rasponu od 28 – 67 godina.

Grafik 1.

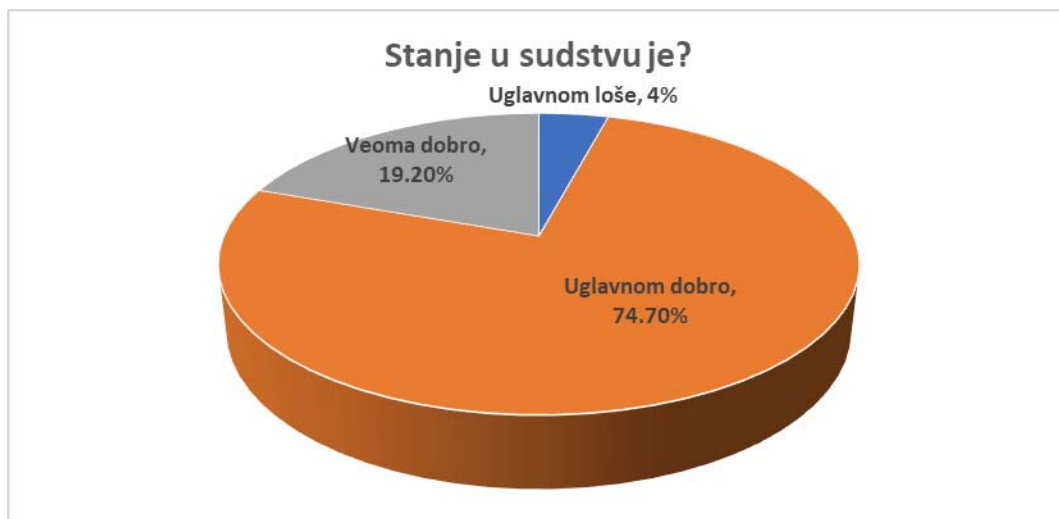

Najveći broj anketiranih sudija dolazi iz osnovnih sudova (45%). Posmatrano pojedinačno po sudovima, najveći broj anketiranih je iz Suda za prekršaje Podgorica (11%), Višeg suda u Podgorici (9,4%) i Osnovnog suda Podgorica (9%).

Prema mišljenju sudija, stanje u sudstvu (grafik 2) je uglavnom dobro (74,7%), što je na nivou istraživanja iz 2014. godine (73,6%) i iz 2013. godine (72%). Da je stanje veoma dobro, smatra 19,2%, dok 4% sudija smatra da je stanje uglavnom loše.

¹ Istraživanjem su bili obuhvaćeni osnovni sudovi u 15 crnogorskih opština, Upravni sud, Viši sud u Podgorici i Bijelom polju, Privredni sud, Apelacioni sud i Vrhovni sud Crne Gore. Anketom su obuhvaćeni sudije sudova za prekršaje u Podgoricu Budvi, Bijelom Polju i Višem sudu za prekršaje Crne Gore.

Grafik 2.

Zadovoljstvo sudija postojećom infrastrukturom iznosi 40,8%. Nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom je (37,6%), što je na nivou predhodne godine. Oni koji su izuzetno nezadovoljni je 15,5%.

Na pitanje kako ocjenjuju uređenost sudnica i način na koji ona utiče na pristup javnosti (stranaka, građana, predstavnika medija) sudu i efikasno vođenje postupka (grafik 3), u 35,9% slučajeva sudije su odgovorile da je infrastruktura sudnica dovoljno uređena sa aspekta mogućnosti za pristup javnost, a da nije dovoljno uređena u 31,4%. Sudije su u 15,9% slučajeva odgovorile da se posebne prostorije koje mogu omogućiti pristup sudu koriste samo kada je u pitanju povećan interes javnosti za prisustvo određenom suđenju.

Grafik 3.

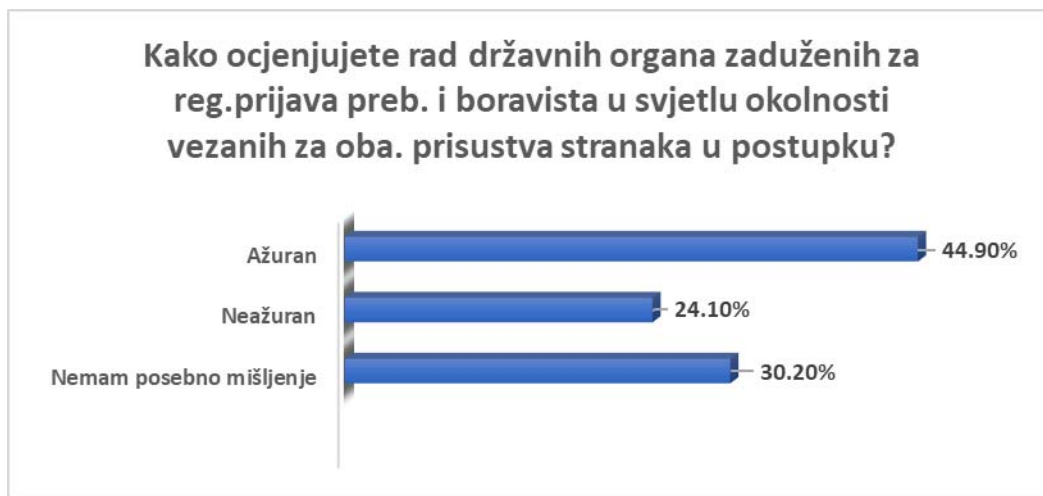
Funkcionisanjem Pravnog Informativnog Sistema (PRIS) je zadovoljno 64,1% sudija dok to nije 22,4%. (grafik 4)

Grafik 4.

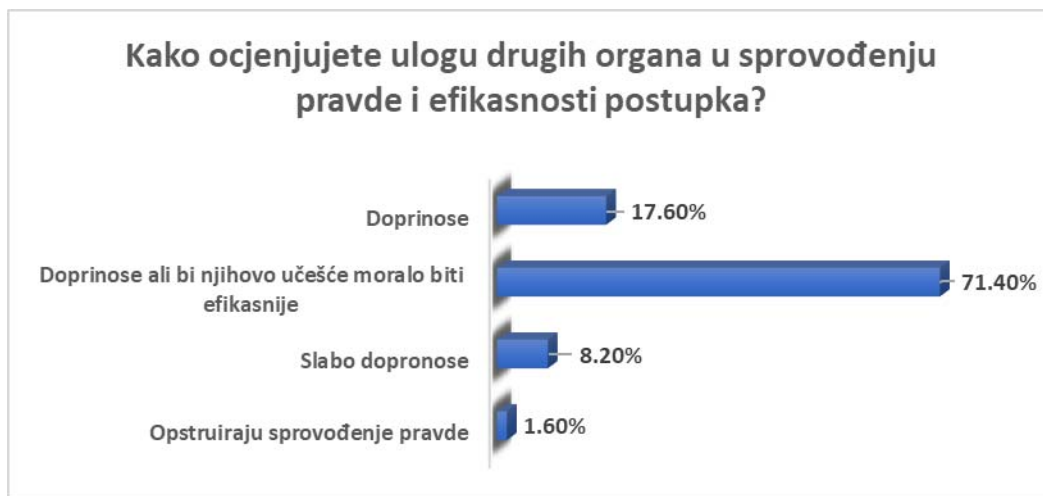
U 44,9% slučajeva (grafik 5) sudije smatraju da su državni organi koji su zaduženi za registraciju prijava prebivališta i boravišta ažurni, da su neažurni smatra 24,10% a 30,2% njih nema poseban stav o ovom pitanju.

Grafik 5.

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka (grafik 6), najveći procenat sudija (71,4%) je odgovorio da „doprinose, ali bi njihovo učešće moralo biti znatno efikasnije“ što je neznatno više u odnosu na prošlogodišnje istraživanje (67,2%). Da ovi organi slabo doprinose rješavanju predmeta i efikasnosti postupka smatra 8,2%. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova (grafik 7) najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave (42,4%), policija (19,2%) i tužilaštvo (6,9%). Sudije u kontinuitetu godinama takođe sugeriraju da je Pošta takođe neko ko neurednim dostavnicama usporava postupak.

Grafik 6.

Grafik 7.

Na pitanje „Kako procesna pravila djeluju na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka“ (tabela 1), sudije u 49,6% kažu da su efikasna ali mogu biti poboljšana. Procenat onih koji smatraju da postojeća procesna pravila komplikuju i usporavaju postupak, odnosno da omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja iznosi ukupno 7,2%.

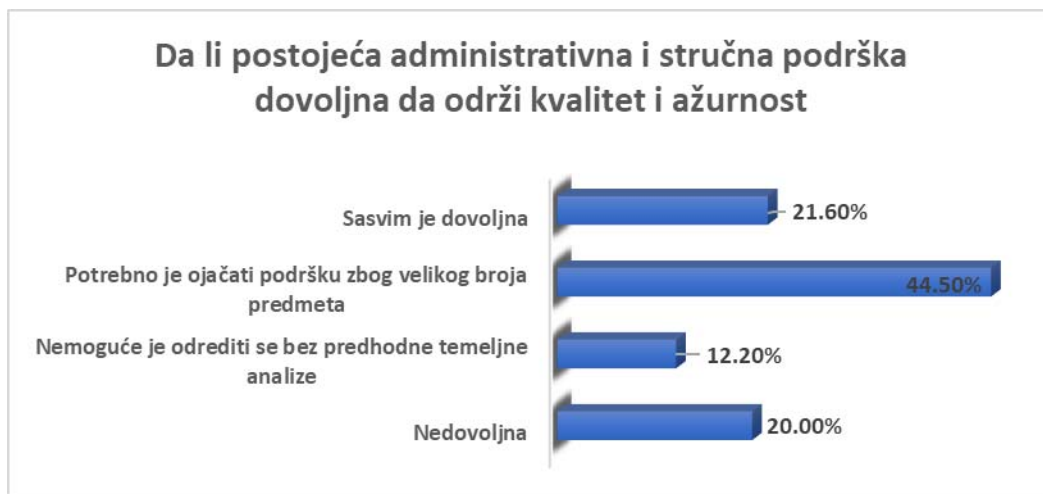
Tabela 1. 2016.god 2017. god 2018.god

	2016.god	2017. god	2018.god
Bez odgovora	/	/	0,8%
Komplikuju i usporavaju postupak	6,3%	7,2%	6.9%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	26,8%	24%	25.7%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	45,5%	49,6%	51.4%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	14,7%	12%	9.4%

Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlašćenja	7,7%	6,7%	5,7%
--	------	------	------

Da postoji prostor i za unaprjeđenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka (grafik 8) smatra 44.5% sudija, dok 20% sudija smatra da je postojeća podrška nedovoljna. Zadovoljstvo stepenom stručne podrške izrazilo je 21.6% sudija.

Grafik 8.

Sudije su i dalje nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka koji utiču na očekivanja stranaka i suda, ali i na kvalitet presuda (tabela 2). Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 46,1% anketiranih sudija, dok 15,9% smatra da „uloga vještaka znatno usporava postupak“. Kvalitetom i ažurnošću rada vještaka je zadovoljno 27,32% sudija.

Tabela 2. 2016.god 2017.god. 2018.god

Znatno usporava postupak	13,8%	13,2%	15,9%
Pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka	49,6%	56%	46,1%
Vještačenje je kvalitetno i ažurno	29,5%	23,2%	27,3%
Uloga vještaka dezavuiše napore sudova	6,3%	3,6%	2,9%

Na pitanje „U kojoj mjeri javnost ima povjerenja u rad sudova“ (grafik 9), 50.6% sudija je odgovorilo da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri (8.2%). Ako ove rezultate uporedimo sa prošlogodišnjim istraživanjem, može se zaključiti da je došlo do blagog rasta pozitivne percepcije sudija o povjerenju javnosti u rad sudova, sa 44.8% na 50.6%. Da javnost uglavnom nema povjerenja u rad sudova odgovorilo je 15.5%. Ne može da procijeni 21.6% sudija.

Grafik 9.

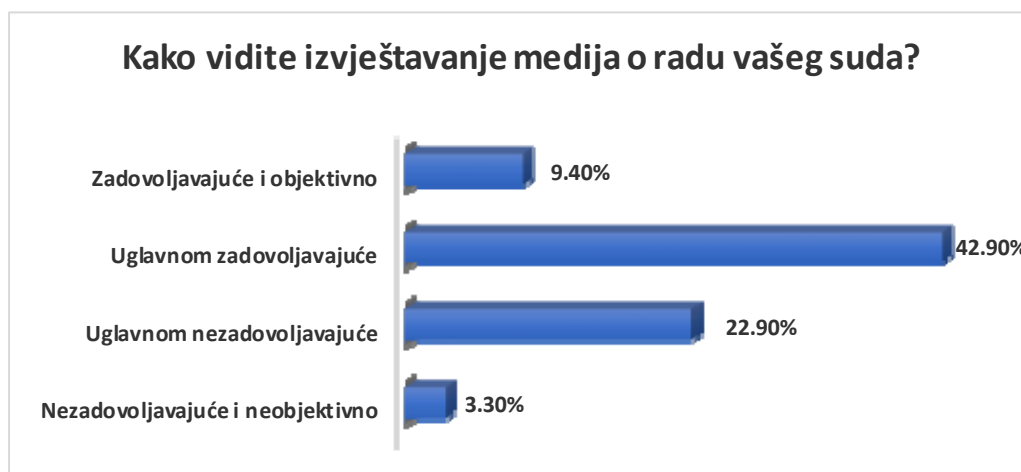

Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide dužinu trajanja postupka nedovoljnu informisanost građana kao i izvještavanje medija i njihov uticaj na percepciju stanja u sudstvu. Takođe i njihova lična očekivanja od suđenja, nedovoljna upućenost u rad sudova i nezadovoljstvo ishodom konkretnog sudskog postupka razlozi su koje sudije navode u ovom kontekstu.

Kao prioritete i hitne mjere za jačanje povjerenja građana u pravosuđe, sudije su navele: 1) više informacija o radu sudova u javnosti (32,2%), 2) izradu, striktno poštovanje Kodeksa i poštovanje načela profesionalnog i nezavisnog postupanja i ponašanja medija (27,8%) 3) znatno agresivniju PR kampanju od strane sudova(17,6%) 4) više „živih“ kontakata predstavnika medija (novinara) i sudskih institucija (9,4%).

Najveći procenat sudija (42,9%) smatra da je „izvještavanje medija uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima“. Da je izvještavanje „zadovoljavajuće i objektivno“ smatra 9,4%, a da je nezadovoljavajuće i neobjektivno ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 26,7%. Zanimljivo je da je i dalje prisutan određen broj sudija koji ne znaju kakav je generalno odnos medija prema sudu 15,9%.

Grafik 10.

Na pitanje koliko su sudije upoznate sa opštim stavovima stranaka o radu suda (grafik 11), odgovori su bili sljedeći:

Grafik 11.

Na pitanje kakvi su stavovi stranaka o radu suda, 44.9% sudija je izjavilo da su uglavnom dobri, dok je 41.2% izjavilo da ne može da procijeni. Da su stavovi uglavnom loši, smatra 5.3% sudija.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka (tabela 3), odgovori sudija su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši. Kao i prošle godine (tabela 4), sudije smatraju da građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka - 20,8% .

Tabela 3 (izraženo u %) 2018.godina

	1- prigovor najmanj eg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	24,1	10,6	15,9	3,3	5,3	7,3	20,8	12,7
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukciji dinamike postupka koju sud navodno toleriše	20,8	12,7	13,1	10,6	11,4	8,2	7,3	15,9
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	15,9	9,4	15,9	18	10,2	5,7	8,6	16,3

Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	18	13,9	14,7	8,6	13,1	6,9	6,1	18,8
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	22,4	11	12,7	11,4	11,4	6,9	5,3	18,8
Pristrasnost suda	42	11,8	10,2	7,3	5,7	4,9	1,2	16,7

Tabela 4 2017.godina (izraženo u %)

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka i preduzimanje procesnih radnji: dostavljanje i prijem pismena, zakazivanje rasprave, odlaganje ročišta, izrada presude.	22,8	8,8	10	5,2	7,6	6,4	25,6	13,6
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka i opstrukciji dinamike postupka koju sud navodno toleriše	20,4	12	12	8,4	10	11,2	6	20
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	14	13,2	14,4	12,8	12	7,6	6,8	19,2
Inertnost i opstrukcija državnih organa u poštovanje naloga suda i pribavljanje dokaza	12,8	12,4	13,6	10,8	14,6	11,2	6,8	18,4
Nedostatak vještaka određene struke u Crnoj Gori i slabosti u vještačenju	18,4	10,4	12,4	15,2	13,2	4,8	4	21,6
Pristrasnost suda	35,6	18,2	11,6	5,6	5,2	1,2	0,8	22

Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje suda kao institucije (grafik 12) sudije su u najvećem procentu odgovorile da se sud uglavnom poštuje (78%), što predstavlja blagi pad u odnosu na 2016. godinu (83%), dok 12,4% smatra da se sud uglavnom ne poštuje, odnosno da je dezavuisan kao institucija u očima stranaka i javnosti (5,6%).

Grafik 12.

Preovlađujući stav sudija je i da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnost i funkcije suda“ (38%), a da su stranke dovoljno informisane o nadležnosti i funkcijama suda smatra 33.5% sudija.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela sudjenja i organe koji, prema mišljenju sudija, moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad (tabela 5), kao i odnos i postupanje prema radu suda, sudije su ukazale da poštanska i dostavna služba imaju najveću potrebu za promjenama:

Tabela 5 (vrijednosti su izražene u procentima)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	23,7	12,7	13,9	16,7	8,2	4,9	6,5	13,5
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	15,5	12,7	15,9	15,1	13,9	6,1	6,9	13,9
Centri za socijalni rad	15,9	9,4	13,5	13,9	11,8	6,9	15,1	13,5
Uprava za nekretnine	13,1	8,6	13,1	13,1	10,6	14,3	11,4	15,9
Poštanska i dostavna služba	8,2	4,9	12,2	9,8	18	10,6	22,4	13,9

II ISTRAŽIVANJE O STAVOVIMA TUŽILACA

U istraživanju je učestvovalo ukupno 81. tužilaca iz tužilaštava koja su bila obuhvaćena istraživanjem, što je identično sa prošlogodišnjim istraživanjem².

Podaci o polnoj/rodnoj strukturi pokazuju da je u istraživanju učestvovalo 29 tužilaca muškog pola (35,8%) i 40 tužilaca ženskog pola (49,38%), dok 12 lica (14,81%) nije željelo da se izjasni o polu/rodu.

Starosna dob tužilaca koji su učestvovali u anketi se kreće u rasponu od 30 – 66 godina.

Najveći broj anketiranih tužilaca dolaze iz osnovnih državnih tužilaštava .Ove godine smo bili uskraćeni za odgovore iz Osnovnog državnog tužilaštava Plav, Specijalnog i Vrhovnog državnog tužilaštva.

Na pitanje „Kako ocjenjuju stanje u tužilaštvu“ (grafik 13), najveći broj tužilaca je odgovorio da je stanje „uglavnom dobro“ (66,1%) što je na nivou prošlogodišnjeg istraživanja. „Veoma dobro“ je odgovorilo 30,5% ispitanika.

Grafik 13.

Na pitanje kako ocjenjuju rad državnih organa zaduženih za registraciju prijave prebivališta i boravišta u svjetlu okolnosti vezanih za obezbjeđivanje prisustva stranaka u postupku (tabela 6), tužioci su dali sljedeće odgovore:

Tabela 6.	2016.god.	2017.god	2018.god
Bez odgovora	1,3%	/	1,7%
Ažuran	49,3%	44,4%	67,8%
Neažuran	25,3%	21%	5,1%
Nemam posebno mišljenje o tome	18%	34,6%	25,4%

² Istraživanjem su bila obuhvaćena Osnovna državna tužilaštva u Podgorici, Baru, Cetinju, Beranama, Herceg Novom, Kotoru, Nikšiću, Rožajama, Ulcinju, Pljevljima, Bijelom Polju, Kolašinu i Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju i Podgorici.

I dalje je relativno visok procenat tužilaca koji nemaju posebno mišljenje o ovom pitanju i to treba posebno uzeti u obzir, imajući u vidu upućenost državnog tužilaštva na saradnju i koordinaciju sa drugim državnim organima, uključujući i organe koji su zaduženi za obezbeđivanje prisustva stranaka u postupku.

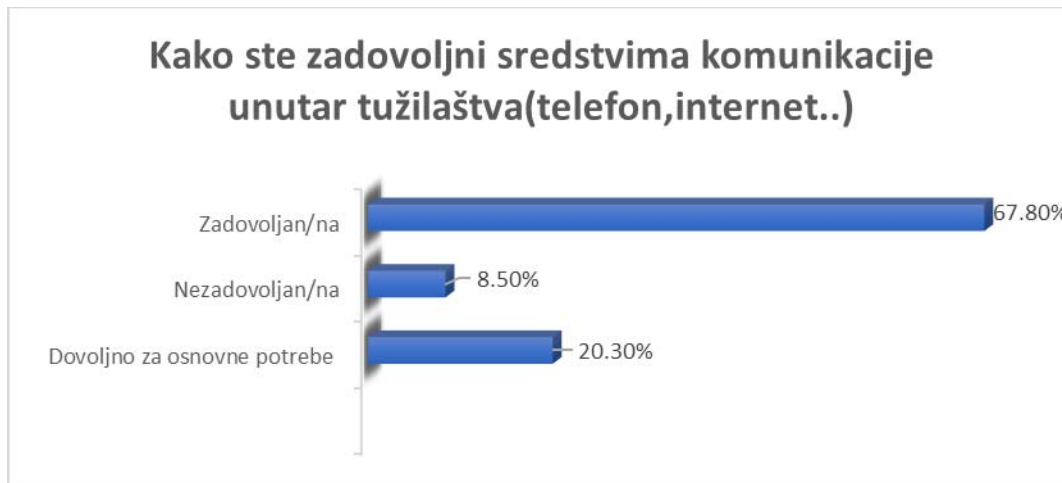
Većina tužilaca je zadovoljna infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi tužilaštvo (grafik 14), sa aspekta potreba tužilaca i stranaka, 20,3% je nezadovoljno, a 15,3% je izuzetno nezadovoljno.

Grafik 14.

Kada su u pitanju sredstva komunikacije (grafik 15) unutar i izvan tužilaštva (telefon, fax, internet), anketirani tužioci su odgovorili da su zadovoljni ovim sredstvima (67,8%); da su ista dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (20,3%), dok je nezadovoljstvo navedenim izrazilo 8,5% .

Grafik 15.

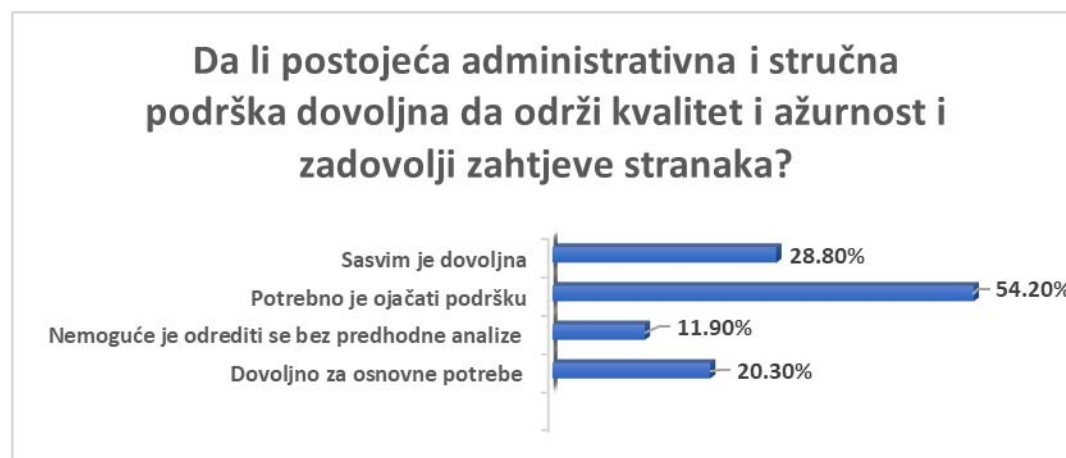

U pogledu uticaja postojećih procesnih pravila na stavove i ponašanje stranaka i efikasnost postupka (tabela 7), tužioci su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 7.	2016	2017	2018
Bez odgovora	1,3%	/	3,4%
Komplikuju i usporavaju postupak	8%	3,7%	3,4%
Nisu dovoljno usklađena sa zahtjevima ekonomičnosti i efikasnosti	13,3%	19,8%	20,3%
Efikasna su, ali mogu biti poboljšana radi veće efikasnosti	66,7%	59,3%	55,9%
Postupak čine u cjelosti efikasnim i treba da se striktno primjenjuju	8%	12,3%	15,3%
Omogućavaju previše zloupotreba procesnih ovlaštenja	2,7%	4,9%	1,7%

Na osnovu sprovedenog istraživanja, može se zaključiti da tužioci nijesu zadovoljni postojećom stručnom i administrativnom podrškom i da smatraju da postoji potreba za njenim unapređenjem.

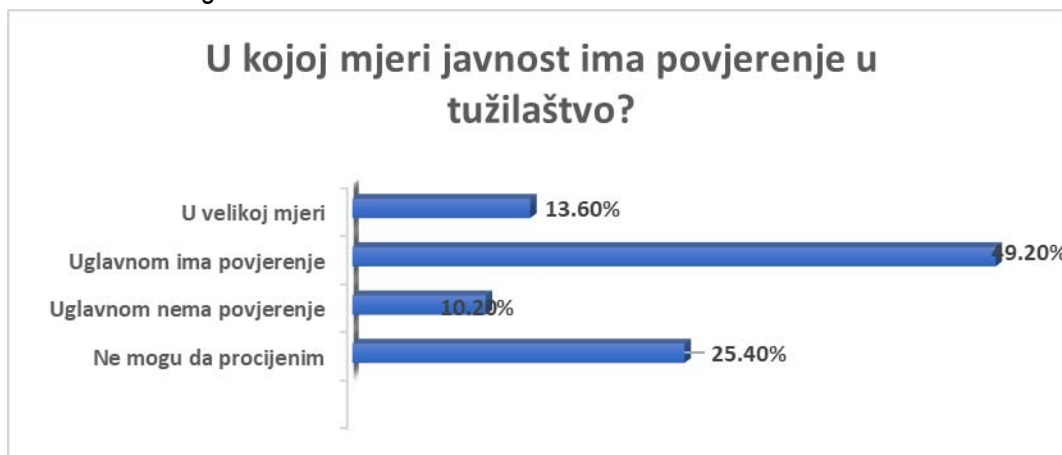
Grafik 18.

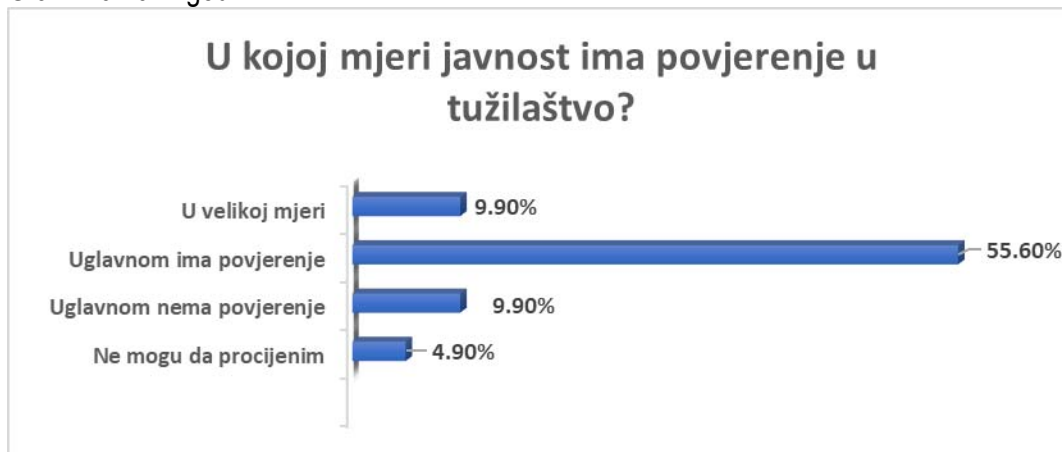
Na pitanje koliko kapaciteti vještaka i kvalitet vještačenja utiče na očekivanja stranaka i suda u pogledu efikasnosti postupka i kvaliteta presuđenja odgovor tužilaca su da u najvećem broju 62,7% smatraju da „pojedine deficitarne oblasti utiču na kvalitet i efikasnost postupka. Da „znatno usporavaju postupak“ smatra (8,5%) i „dezavuišu napore sudova“ (1,2%) a da je vještačenje ažurno i kvalitetno, odgovorilo je 27% tužilaca.

Kada je u pitanju povjerenje javnosti u tužilaštvo (grafik 19), većina tužilaca (49,2 %) smatra da javnost „uglavnom ima povjerenja“, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri“ (9,9%). Da „uglavnom nema povjerenja“ smatra 10.2%. Ne može da procijeni čak 25% tužilaca.

Grafik 19. 2018. god.

Grafik 20. 2017. god.

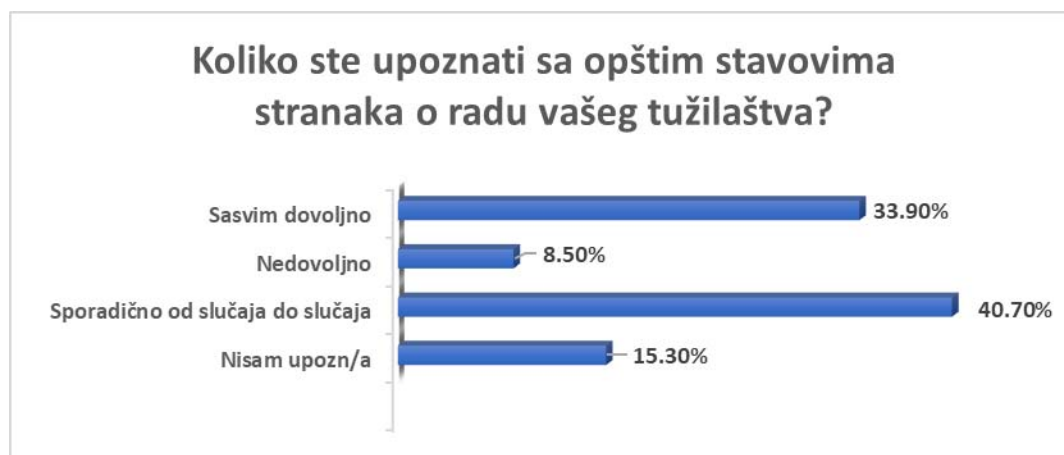

Na pitanje "Kako vidite izvještavanje medija o radu tužilaštava" Zadovoljavajuće ili uglavnom zadovoljavajuće je odgovorilo 62.7% tužilaca. Uglavnom nezadovoljavajuće i nezadovoljavajuće ili neobjektivno odgovorilo je 23.7% tužilaca dok 8.5% ne zna kakav je taj odnos.

Prema rezultatima istraživanja (grafik 21), najveći broj tužilava (40,7%) je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja, dok je 8,5% odgovorilo da je nedovoljno upoznata sa ovim stavovima. U 33,9% slučajeva, tužioci smatraju da su „sasvim dovoljno upoznati sa stavovima stranaka“.

Tužioci uglavnom „ne mogu da procijene kakvi su stavovi stranaka o radu tužilaštava“ (44,1%), dok 52,5% smatra da su „uglavnom dobri“. Da su predmetni stavovi uglavnom loši, smatra 2,5%.

Grafik 21.

Na pitanje čemu stranke eksplicitno ili implicitno najviše prigovaraju prije i tokom sudskog postupka, odgovori tužilaca (tabela 8) su gradirani od 1- 7, pri čemu je 1 najmanji stepen prigovaranja, a 7 najviši.

Tabela 8 (vrijednosti su izražene u procentima) 2018.god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	15.3	10.2	16.9	5.1	3.4	16.9	16.9	15.3
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	15.3	16.9	16.9	11.9	11.9	6.8	5.1	15.3
Priistrasnost suda	33.9	10.2	15.3	6.8	13.6	3.4	1.7	15.3
Odugovlačenje izrade nalaza i mišljenja vještaka	18.6	18.6	15.3	16.9	8.5	6.8	1.7	13.6
Inertnost i opstrukcija državnih organa	15.3	13.6	22	13.6	11.9	6.8	6.8	10.2
Nedostatak vještaka određene struke	18.6	10.2	22	6.8	16.9	1.7	6.8	16.9

Tabela 9 2017.god.

	1- prigovor najmanjeg stepena	2	3	4	5	6	7- prigovor najvećeg stepena	Bez odgovora
Dužina trajanja postupka	18,5	2,5	12,3	9,9	3,7	12,3	28,4	12,3
Zloupotreba procesnih ovlašćenja stranaka	14,8	13,6	12,3	9,9	16	14,8	6,2	12,3
Priistrasnost suda	33,3	13,6	11,1	12,3	7,4	6,2	1,2	13,6
Odugovlačenje izrade nalaza i	21	14,8	25,9	8,6	12,3	2,5	1,2	13,6

mišljenja vještaka								
Inertnost i opstrukcija državnih organa	25,9	12,3	6,2	17,3	12,3	7,4	4,9	13,6
Nedostatak vještaka određene struke	21	6,2	18,5	13,6	11,1	8,6	7,4	13,6

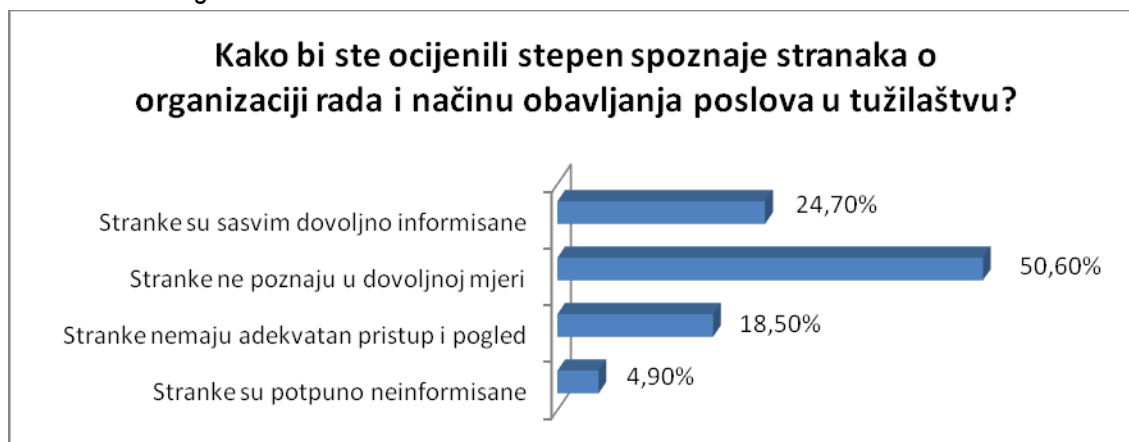
Na pitanje kako ocjenjuju ponašanje stranaka u odnosu na poštovanje tužilaštva kao institucije, tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo uglavnom poštuje (83.1%), dok 10,2% smatra da se tužilaštvo uglavnom ne poštuje.

Na pitanje kako ocjenjuju stepen poznavanja postupka, organizacije rada i načina obavljanja poslova u tužilaštvima od strane stranaka (grafik 22), (57,6%) tužioca su odgovorili da „stranke ne poznaju u dovoljnoj mjeri nadležnosti i funkcije tužilaštva“, dok 6,8% smatra da „stranke nemaju adekvatan pristup i pogled na tužilaštvo, njegovu organizaciju i poslove koje obavlja“. Da su stranke dovoljno informisane o nadležnostima i funkcijama tužilaštva, smatra 30.5% tužilaca.

Grafik 22. 2018.god.

Grafik 23. 2017.god

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji, prema mišljenju tužilaca moraju bitno da promijene i poboljšaju svoj rad, kao i odnos i postupanje prema tužilaštvu (tabela 10), tužioci su pružili sljedeće odgovore:

Tabela 10. 2018.godina (izraženo u %)

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	30,5	23,7	13,6	5,1	10,2	3,4	5,1	8,5
Nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova	28,8	22	8,5	13,6	11,9	3,4	5,1	6,8
Centri za socijalni rad	16,9	15,3	23,7	6,8	15,3	3,4	11,9	6,8
Uprava za nekretnine	6,8	13,6	18,6	20,3	20,3	10,2	3,4	6,8
Poštanska i dostavna služba	11,9	3,4	15,3	18,6	20,3	10,2	11,9	8,5

Tabela 11. 2017.godina

	1- najmanja potreba za promjenom	2	3	4	5	6	7- najveća potreba za promjenom	Bez odgovora
Uprava policije	34,6	6,2	14,8	6,2	8,6	8,6	9,9	11,1
nadležne službe Ministarstva unutrašnjih	21	24,7	11,1	9,9	14,8	6,2	1,2	11,1

poslova								
Centri za socijalni rad	22,2	7,4	17,3	18,5	11,1	11,1	1,2	11,1
Uprava za nekretnine	18,5	4,9	9,9	21	17,3	8,6	8,6	11,1
poštanska i dostavna služba	17,3	6,2	8,6	11,1	22,2	9,9	1,2	8,6

Kao i prethodne godine tužioci smatraju kao priritetnu i hitnu mjeru za jačanje povjerenja građana u pravosuđe u 55,9% izrada i striktno poštovanje kodeksa i načela profesionalnog i nezavisnog postupanja medija. U 33,9% tužioci smatraju da je to više informacija o radu tužilaštava a znatno agresivniju PR kampanju u 3,4%

III ISTRAŽIVANJE GRAĐANA O PRAVOSUĐU

Istraživanje je realizovao monitoring tim na uzorku od 712 punoljetnih ispitanika, od čega 396 muškog pola (55,61%) i 302 ženskog pola (42,41%), U anketi su učetovala lica starosti od 18 – 85 godina.

Školska sprema ispitanika (tabela 12):

Bez odgovora	44	6,2%
Osnovna škola ili manje	28	3,9%
Srednja stručna sprema/ III stepen	90	12,6%
Srednja stručna sprema/ sprema/IV stepen	192	27%
Viša stručna sprema	82	11,5%
Visoka stručna sprema	248	34,8%
Magisterij ili doktorat	24	3,4%

Status zaposlenja (tabela 13):

Stalni radni odnos	230	32%
Zaposlenje na određeno vrijeme	158	22,2%
Nezaposlen, tražim posao	104	14,6%
Nezaposlen, ne tražim posao	76	10,7%
Penzioner	58	8,1%
Drugo	8	1,1%
Bez odgovora	78	10,9%

Na pitanje Kakav je Vaš generalni stav prema sudstvu u Crnoj Gori (tabela 14), odgovori su podijeljeni, kao i u prošlogodišnjem istraživanju. U odnosu na prethodno istraživanje, procenat građana koji imaju uglavnom negativan stav ostao je na nivou prethodnih istraživanja 33,9%. Istovremeno, procenat građana koji su imali veoma negativan stav je pao sa 18,4% na 13,6% Procenat građana koji imaju uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav iznosi 34,8%.

Tabela 14	2016.god.	2017.god.	2018.god
Bez odgovora	0,5%	0,6%	0,6%
Veoma pozitivan	9,7%	8,4%	14,3%
Uglavnom pozitivan	24%	26,4%	24,2%
Uglavnom negativan	32,7%	33,9%	27%
Veoma negativan	18,4%	13,6%	16,6%
Nemam stav	14,8%	17,2%	17,3%

U pogledu toga na čemu zasnivaju svoj stav o sudstvu, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 15.

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	39,3%	32%	22,2%	5,2%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o javnim službenicima	28,7%	41,6%	24,7%	5,1%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	45,5%	32%	19,7%	2,9%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	37,4%	26,7%	30,6%	5,4%

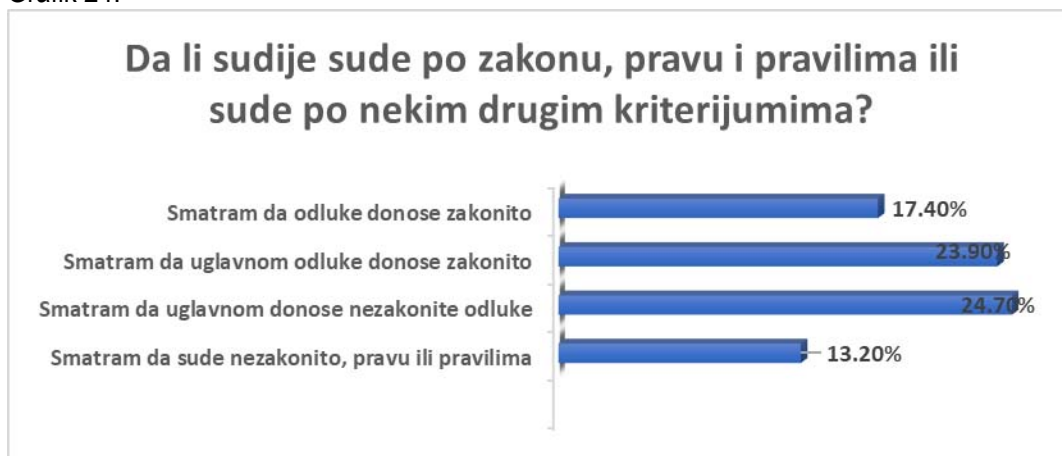
Kada je u pitanju efikasnost rada sudstva (grafik 23) u 38,2% slučajeva, građani su odgovorili da rad sudstva “uglavnom nije efikasan”, dok da je “veoma neefikasno” smatra 13,8%. Da je rad sudstva efikasan ili “uglavnom efikasan” smatra oko 46% anketiranih građana što je blagi rast povjerenja u odnosu na istraživanju od prošle godine (40%).

Grafik 23.

Uopšteno govoreći, na pitanje da li sudije sude po zakonu, pravu i pravilima ili sude po nekim drugim kriterijumima (grafik 24), odgovori građana su sljedeći:

Grafik 24.

Blagi je rast onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu sa prošlogodišnjih 40,2% na 42,3% .

Na pitanje ukoliko NE rade po zakonu, pravu ili pravilima, šta to utiče na njihov rad, građani su odgovorili na sljedeći način:

Tabela 16. 2018.god.

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	43,3%	16%	7,9%	13,5%	19,3%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	28,7%	31,7%	10,1%	13,8%	15,2%
Mito i korupcija	23%	32,9%	10,7%	18%	15,4%
Lični stav i mišljenje	10,7%	23,3%	20,2%	30,1%	15,7%

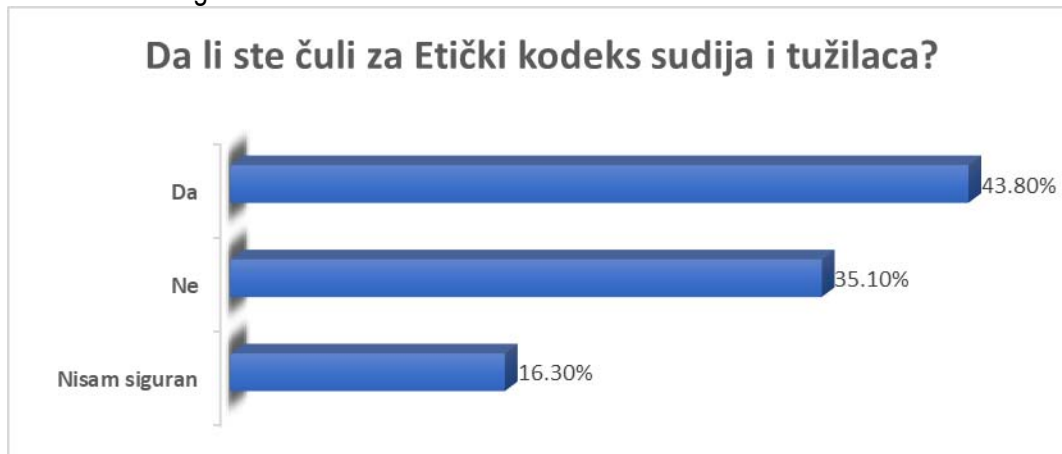
Tabela 17. 2017.god

	Ključna stvar	Donekle	Ne, to nije kriterijum	Ne znam	Bez odgovora
Politika i politički pritisci	45,2%	21,8%	6,3%	11,1%	15,7%
Prijateljstvo, veze i poznanstva	24,5%	37,2%	6,5%	9,5%	22,2%
Mito i korupcija	21,9%	29,4%	8,1%	16,4%	24,2%
Lični stav i mišljenje	9,1%	19,5%	20%	26,2%	25,2%

Ukoliko ove rezultate uporedimo sa prošlogodišnjim, možemo vidjeti da građani smatraju politički uticaj i dalje ključnim na uticaj na sudije 43,3%. Porastao je procenat onih koji smatraju da prijateljstvo i veze takođe imaju uticaja, sa 24,5% na 28,7%. Konstantan je procenat onih koji smatraju da mito i korupcija imaju ili donekle imaju uticaja na rad sudstva koji je i dalje visok (53,9%) i u blagom je padu u odnosu na kumulativne pokazatelje iz 2017. godine (51,3%).

Na pitanje da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca (grafik 25), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 25. 2018.god

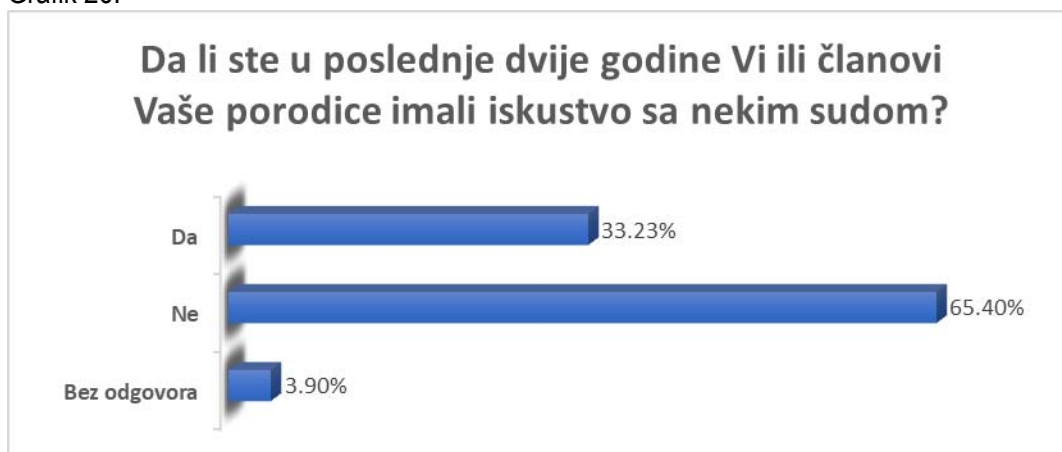
Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su dobili od: 1) putem medija (36,8%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (13,2%); 3) na drugi način (3,9%); 4) putem brošure (2,5%).

Građani i dalje u velikom broju (45,8%) nijesu upoznati sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). 21,9% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

	2016.god	2017.god.	2018.god.
Bez odgovora	3,6%	9,4%	6,5%
Da	16,3%	24,5%	23,6%
Ne	48%	42%	45,8%
Ne znam ni da postoji Komisija	32,1%	24%	21,9%

Na osnovu odgovora na pitanje: Da li ste u poslednje dvije godine, Vi ili članovi Vaše uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom, može se zaključiti (grafik 27) da je ove godine taj procenat u strukturi ispitanika svega 33,23% pa možemo govoriti o percepciji kada je istraživanje sa građanima u pitanju.

Grafik 26.

Na pitanje: U kom svojstvu ste bili na suđenju, odgovori su sljedeći:³

Grafik 28.

Najveći broj anketiranih je izjavio da je „uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (22%), odnosno je da imao uvid „u potpunosti“ (10,3%). Da „uglavnom nije imao uvid“ odgovorilo je 17,9%, a da uopšte nije imalo uvid 11,03% ispitanika.

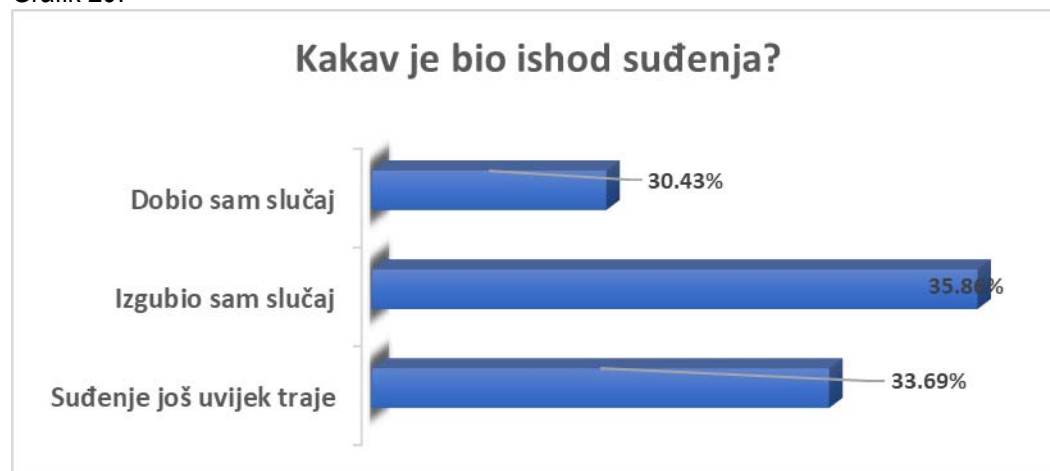
Građani su bili upitani (tabela 19.) i da procijene efikasnost tog suda u konkretnom slučaju:

	2016.god.	2017.god.	2018.god.
Veoma efikasno	25%	4,6%	11,95%
Uglavnom efikasno	23%	25,8%	20,65%
Uglavnom nije bilo efikasno	28,2%	41%	40,21%
Uopšte nije bilo efikasno	25,6%	25%	27,17%

³ Napomena: Navedeno pitanje se odnosi na procenat ispitanika koji su odgovorili da su oni ili članovi njihove uže porodice imali iskustvo sa nekim sudom a ne na ukupni uzorak ispitanika. Isto važi i za pitanja koja se odnose na procjenu efikasnosti suda u tom konkretnom slučaju i na ishod suđenja.

Na pitanje Kakav je bio ishod suđenja (grafik 29), građani su odgovorili na sljedeći način:

Grafik 29.

Za svaki od dolje navedenih problema sudstva, navedite u kojoj meri su oni po vama izraženi:

Tabela 20 (vrijednosti su izražene u procentima)

	Ključni problem		Izrazen problem		Nije baš izražen problem		Nije problem		Ne znam, ne mogu da procijenim		Bez odgovora	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Sporost	24,5	23,9	28,7	26,1	18,7	10,7	7,6	11,5	13,3	16,6	7,8	11
Nestručnost	17,2	15,2	29	24,7	23,8	22,5	10,7	13,8	13,3	16,9	4,7	7,1
Korupcija/nepotizam	26,4	22,5	28,7	27	13,3	18,5	5,5	6,5	19,6	21,3	5,5	4,2
Politička nepodobnost	27,2	24,4	27,2	26,7	9,1	12,1	6,5	9,3	17,8	21,6	11	6

Iz navedenih odgovora možemo zaključiti da su ključni problemi na nivou prošlogodišnjeg istraživanja .

U odnosu na to kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, građani većinom smatraju da “doprinosi, ali da bi njihovo učešće moralo biti efikasnije” (34%), dok 29,8% građana smatra da je njihov doprinos rješavanju predmeta i efikasnosti postupka slab. Da ovi organi opstruiraju sprovođenje pravde smatra 9,8%. Prema mišljenju ispitanika, organi koji najviše utiču na usporavanje postupka i efikasnost rada sudova su: 1) tužilaštvo (26,7%); 2) Uprava policije (27%); 3) drugi organi državne uprave (16,9%); 4) ministarstva (20,2%).

Na pitanje kakav je generalno stav građana prema radu tužilaštva, dobijeni su sljedeći odgovori:

Tabela 21. 2016.god. 2017.god. 2018.god.

Bez odgovora	0,5%	6%	9,6%
Veoma pozitivan	12,2%	23,2%	16,3%
Uglavnom pozitivan	20,4%	24,5%	23,3%
Uglavnom negativan	41,3%	16,7%	24,2%
Veoma negativan	12,8%	20,6%	17,1%
Nemam stav	12,8%	3,7%	9%

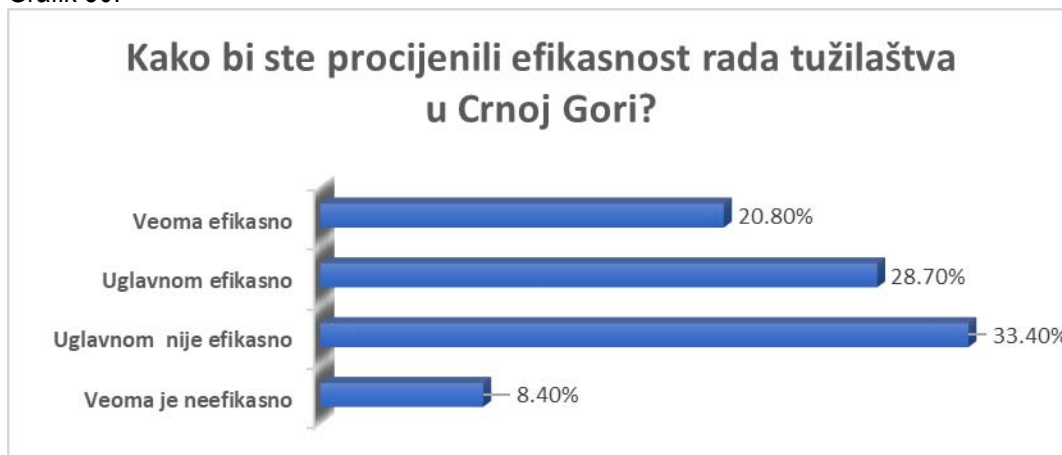
U pogledu toga na čemu zasnivaju takav stav, građani su odgovorili:

Tabela 22.

	U velikoj mjeri	U maloj mjeri	Nimalo	Bez odgovora
1. Na onome što su pročitali u novinama i čuli na televiziji ili radiju	32,5%	33,1%	27,4%	6,4%
2. Na onome što ljudi uopšte govore o tužilaštvu	35,1%	37,1%	21,1%	5,6%
3. Na osnovu iskustava onih kojima vjerujete	34%	34,8%	25,8%	5,4%
4. Na Vašim ličnim iskustvima	34,3%	28,1%	31,2%	5,9%

Na pitanje kako bi ocijenili efikasnost rada tužilaštva u Crnoj Gori, 20,8% građana smatra da je Tužilaštvo veoma efikasno. Broj onih koji smatraju da je Tužilaštvo uglavnom nije efikasno je 33,4 %.

Grafik 30.

Na pitanje koji su, po njihovom mišljenju, problem koji utiču na rad tužilaštva, građani su odgovori sljedeće:
Tabela 23.

	Ključne stvari	Izražen problem	Nije baš izražen problem	Nije problem	Ne znam, ne mogu da procijenim	Bez odgovora
Sporost	20,5%	28,7%	27,8%	10,4%	7%	5,6%
Nestručnost	17,4%	25,3%	20,2%	14,9%	16%	6,2%
Korupcija/nepotizam	11,5%	13,2%	9,1%	6,3%	7,2%	52,5%
Politička nepodobnost	11,8%	15,2%	5,5%	5,2%	9,8%	52,2%

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Kontinuirano istraživanje u pravosuđu i ukazivanje na određene probleme od strane sudija i tužilaca je signal da je neophodno da ih vodeći ljudi u pravosuđu počnu rješavati. Ukoliko istraživanje služi samo za ispunjavanje kritijuma iz akcionih planova onda sve sugestije i preporuke ostaju mrtvo slovo na papiru. Stoga je ovo ujedno i apel na čelne ljude u pravosuđu da ovaj možemo slobodno reći vodič iskoriste za rješavanje problemi u radu samih sudija i tužilaca.

U nastavku ćemo predstaviti **ključne nalaze istraživanja**.

Prema mišljenju većine sudija, **stanje u sudstvu je uglavnom dobro** (74,7 %). Procenat sudija koje su izrazile **nezadovoljstvo postojećom infrastrukturom i objektom u kojem se nalazi sud** iznosi 37.6%. Sudije su **zadovoljne** (64,1%) funkcionisanjem Pravosudnog Informatičnog Sistema (PRIS).

Na pitanje kako ocjenjuju ulogu drugih organa u sprovođenju pravde i efikasnosti postupka, najveći procenat sudija (71,4%) je odgovorio da **doprinosе, ali bi njihovo učеšće moralo biti znatno efikasnije**. Prema mišljenju sudija, na usporavanje postupka i efikasnosti rada sudova najviše utiču drugi organi državne uprave i lokalne samouprave, policija i tužilaštvo.

Sudije smatraju da postoji prostor i za unapređenje administrativne i stručne podrške radi povećanja kvaliteta i ažurnosti postupka. Kumulativno, 64.5% sudija smatra da je **postojeća administrativna i stručna podrška nedovoljna**.

Sudije su i dalje **nezadovoljne postojećim kapacitetima sudskih vještaka** koji utiču na očekivanja stranaka i suda i na kvalitet presuda. Da postoji deficit vještaka u pojedinim oblastima i da to negativno utiče na kvalitet i efikasnost postupka smatra 46,1% anketiranih sudija, dok 15,9% smatra da uloga vještaka znatno usporava postupak pred sudovima.

Sudije u 50% slučajeva smatraju da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da ima povjerenja u velikoj mjeri **u rad sudova**. Kao glavne razloge nepovjerenja javnosti u rad sudstva, sudije vide nedovoljnu informisanost građana, dužinu trajanja postupka i izvještavanje medija i njihov uticaj na percepciju stanja u sudstvu. Bitan faktor nepovjerenja javnosti, prema mišljenju sudija, je i subjektivan odnos građana prema sudskim postupcima, kao i njihova lična očekivanja od suđenja. Prema mišljenju sudija, građani najviše prigovaraju dužini trajanja postupka (21%).

Na pitanje o izvještavanju medija o radu njihovog suda, sudije (42,9%) smatra da je **izvještavanje medija zadovoljavajuće ili uglavnom zadovoljavajuće, sa povremenim neobjektivnim izvještajima**. Da je nezadovoljavajuće ili uglavnom nezadovoljavajuće smatra 26,2%.

Kada je u pitanju ispitivanje stavova tužilaca, **veoma visok procenat anketiranih tužilaca** (96,6%) smatra da je stanje u tužilaštvu uglavnom dobro, odnosno veoma dobro, Sa druge strane, **većina tužilaca** (61%) je **zadovoljna infrastrukturom i objektom** u kojem se nalazi tužilaštvo. Kada je u pitanju zadovoljstvo

sredstvima komunikacije, većina tužilaca (67,8%) je zadovoljna ovim sredstvima. Da su ona dovoljna za osnovne potrebe postupaka koje vode (20,3%), dok je nezadovoljstvom sredstvima komunikacije izrazilo 8,5% .

Većina tužilaca (62,8%) smatra da javnost uglavnom ima povjerenja, odnosno da „ima povjerenja u velikoj mjeri u rad tužilaštva. Kao ključne razloge za nedostatak povjerenja javnosti, tužioci navode neinformisanost građana, neuspjeh u postupku i dezinformisanost o radu tužilaštva. Sa druge strane, većina tužilaca (56,8%) je izjavila da je samo sporadično upoznata sa opštim stavovima stranaka o radu tužilaštava, odnosno od slučaja do slučaja. U odnosu na poštovanje tužilaštva od strane javnosti, **tužioci su u najvećem procentu odgovorili da se tužilaštvo kao institucija uglavnom poštuje (83,1%)**.

U odnosu na efikasnost funkcionalnog dijela suđenja i organe koji bi morali bitno da promijene i poboljšaju svoj rad su po ocjeni tužilaca Poštanska i dostavna služba i Centri za socijalni rad.

Kada je u pitanju **generalni stav građana prema sudstvu**, odgovori su podjeljeni. Procenat građana koji ima manje ili više negativan stav o sudstvu (43,6%), dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 38,5%.

Svoj stav o sudstvu građani u velikoj mjeri (45,5%) bazira na osnovu iskustava onih kojima vjeruju dok (39,3%) na osnovu onoga što su čuli na televiziji i radiju ili onome što su pročitali u novinama , odnosno na tome šta se generalno priča o sudstvu.

U odnosu na prošlu godinu, **nezatno je porastao procenat onih koji smatraju da sudije uvijek ili uglavnom sude po zakonu** sa 37,3% na 42,3%. I dalje je prilično visok broj (37,9%), anketiranih građana/ki koji smatraju da sudije ne sude po zakonu, već po drugim kriterijumima (50%).

Stav građana je podijeljen i kada je u pitanju efikasnost rada sudstva. Da je rad sudstva uglavnom neefikasan, odnosno veoma neefikasan smatra 52% građana, dok da je uglavnom efikasan ili veoma efikasan smatra 45%. Upoređujući rezultate istraživanja iz predhodnih godina, primjetno je da se procenat građana koji smatraju da je sudstvo uglavnom neefikasno povećava sa 34,9% u 2013. godini na 42,2% u 2015 do 44,4% u 2017.godini .

Da li su čuli za Etički kodeks sudija i tužilaca 43,8% građana je reklo da jeste a 35,10% da nije. Ukoliko su čuli za Etički kodeks, tu informaciju su građani dobili od: 1) putem medija (36,8%); 2) Putem zvaničnih web portala pravosudnih institucija (13,2%); 3) na drugi način (3,9%); 4) putem brošure (2,5%).Istraživanje je pokazalo da i dalje većina građani (42%) nije upoznata sa radom Komisije za Etički kodeks sudija i tužilaca (tabela 18). 24% ispitanika je odgovorilo da ne zna ni da ona postoji.

Kumulativno, u odnosu na procenat građani koji su izjavili da su oni ili članovi njihove bliže porodice imali iskustva sa sudom, **većina nije bila zadovoljna efikasnošću rada suda u konkretnom slučaju (43%)**. Ipak, najveći broj je izjavio da je uglavnom imao uvid u procedure i način na koje je sud rješavao njihov slučaj (49%), odnosno je da imao uvid u potpunosti (13,39%).

Po mišljenju ispitanika, tri su ključna razloga: to je politika/politički pritisci na sudije, korišćenje veza i poznanstava kao načina pritiska na sudije i korupcija, nepotizam ili neki drugi vid lične koristi za sudiju - analitički posmatrano, građani se žale na „ljudski faktor“. Kumulativno posmatrano, **procenat onih koji smatraju da politička nepodobnost ima ili donekle ima uticaja na rad sudstva je i dalje visok (51,1%)**. Isto važi i za sporost 50%).

Sljedeća institucija koja je po identičnom metodološkom obrascu bila predmet istraživanja je tužilaštvo, gdje smo, jednako kao i za sudstvo, željeli da identifikujemo stavove građana. Generalno, **stav građana prema radu tužilaštva je podijeljen**. Uglavnom negativan, odnosno veoma negativan stav ima 41,3%, dok uglavnom pozitivan ili veoma pozitivan stav ima 39,6%. Svoj stav o tužilaštvu građani u velikoj mjeri baziraju na onome što ljudi govore o tužilaštvu (35,1%) kao i na osnovu iskustava onih kojima vjerujete (34,8%). **Većina građana smatra da je rad tužilaštva veoma ili uglavnom efikasan (49,5%)**.

Ključne stvari koje utiču na rad tužilaca, prema mišljenju građana, su sporost (20,5%) i nestručnost (17,4%).

Na osnovu sprovedenog istraživanja izdvajamo(ponavljamo) sljedeće **preporuke** koje treba da doprinesu kreiranju većeg povjerenja u sudstvo i tužilaštvo:

- Insistirati sa realizacijom unapređenja infrastrukture prije svega izgradnjom Palate pravde čime bi se u znatnoj mjeri unaprijedili uslovi za rad a povezane su sa realizacijom aktivnosti koje se odnose na unapređenje infrastrukture i uslova za rad u objektima u kojima se nalaze sudovi i tužilaštva, a imajući u vidu izraženo nezadovoljstvo sudija i tužilaca navedenim uslovima, koje se mjeri od 2013. godine.
- Unaprijediti Pravosudni Informacioni sistem (PRIS) kroz obezbjeđivanje stabilne internet konekcija bržeg protoka. Problem je naročito na sjeveru Crne Gore. Kako se zbog lošije internet konekcije podaci koji se unose pravovremeno kroz sistem ne osvježavaju dolazi do razlike u podacima što je nedopustivo.
- Čelni ljudi u pravosuđu da iniciraju i unaprijede komunikaciju sa institucijama sistema radi unapređenja funkcionalnog dijela suđenja, prije svega misleći na poštansku i dostavna službu, Centre za socijalni rad, Upravu za nekretnine, Upravu policije koji po mišljenju sudija i tužilaca moraju da unaprijede svoju ažurnost i efikasnost postupanja u odnosu na rad pravosudnih institucija i na taj način doprinesu bržem i efikasnijem rješavanju sudskih predmeta.